www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

فەرىدىددىن ئەتتار

بۇلبۇلنامە

نەشرگە تەييارلىغۇچى: مۇھەممەدسالىم سابىر

مۇھەررىردىن: «بۇلبۇلنامە» ناملىق بۇ ئەسەر ئاتاقلىق پارس شائىرى فەرىدىددىن ئەتتار (1148/51 ــ 21/ 1219)نىڭ ۋەكىل خاراكتېرلىك ئەسەرلىرىدىن بىرى بولۇپ، پارس ئەدەبىياتىدا بەلگىلىك ئورۇنغا ئىگە. بۇ ئەسەردە ئاپتور بۇلبۇل، لاچىن، سۇمۇرغ، ھۆپۈپ، توز، شاتۇت قاتارلىق سىمۋوللۇق ئوبرازلارنىڭ دىئالوگلىرى ۋە كەلتۈرگەن ھېكايىلىرى ئارقىلىق ئىنسانىنى ئولۇغلاشنى، ئىنسانىنى ئاساس قىلىشنى، بىلىم ـ ھۈنەر ئۆگىنىشنى، سۆزلەتۈازلىق قىلماسلىقنى، قۇرۇق نام ـ شۆھرەت قوغلاشماسلىقنى، شەخسىيەتچىلىك قىلماسلىقنى، تەييارغا ھەييار بولماسلىقنى تەشەببۇس قىلىدۇ. ئەسەردە ئوتتۇرىغا قويۇلغان ئوي ـ پىكىر چوڭقۇر ۋە قاتلاملىق، ئىدىيۇى مەزمۇنى ئىلغار، بەدىئىيلىكىمۇ يۇقىرى. مۇشۇ نۇقتىلارنى كۆزدە تۇتۇپ، بۇ ئەسەرنى ئوقۇرمەنلەرنىڭ ھۆزۇرىغا سۇندۇق.

دىباچە

ئاڭا ھەمدۇ سانا، ئول خالىقى پاك،
كى ئاندىن ئالدى دانىش مۇلكۇ ئەفلاك.
تۇزەي مەدھىنى «بۇلبۇلنامە» ئايتا،
كېتىپ ئېردى زىلالىم، كەلدى قايتا.
قەلەم ئال قولغاۋۇ كۆڭلۈڭ ئەيان قىل،
كەلامىڭنى خۇدايى مىھربان قىل.
خۇداۋەندىدۇركى، ماختاش لايىق ئاڭا،
بېرەر، ئەي بەندە، رىزقۇ روزى ساڭا.
قەلەم ئىزھار ئېتەركەن دەردى ھىجران،
ئاقار ئول كۆزلەرىڭدىن سەل بولۇپ قان.
بېرىپ كافۇرغا بەسكىم مۇشكى نابىن،
سالۇر زەنجىرگە ھەم ئول بارى تابىن.
قەلەم بەھرى مەئانىي ئىچرە غەۋاس،
ئانىڭ پۇتكەن سۆزى چۇن دۇررى ئالماس.
ئەلەمكەشلەرگە يارۇ غەمگۇزار ئول،
قالۇر تاكى قىيامەت يادكار ئول.
ئۇنى روھى رەۋان دەر ئەھلى دانىش،
ۋە ئەھلى جاۋىدان دەر ئەھلى دانىش...

قۇشلارنىڭ سۇلەيمان ئەلەيھىسسالام ھۇزۇرىغا كېلىپ، بۇلبۇلدىن شكايەت قىلغانى

ئېشىتكەن ئېردى ئول شاھى سۇلەيمان،
بەرىپ دىۋۇ پەرىگە ئەمرۇ پەرمان.
ئولتۇرمىشتى، مەگەر تەخت ئۇزرە ئېردى،
سەئادەت ئەۋجىدە، بەخت ئۇزرە ئېردى.
كېلىشتى جۇملە قۇشلار توپلانىپ پات،
ۋە بۇلبۇل دەستىدىن ئەرز ئەتتىلەر، داد.
سالىپ نەيدەك فىغان، ئاھ چەكتىلەر ئۇن،
ئۇرۇپ گاھ سىينەگە، گاھ باشقا ناخۇن.
ئاچىپ مىنقارلارىن بىر ـ بىرنى تۇرتۇپ،
قەناتۇ پەرلەرىن تۇپراققا سۇرتۇپ.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

ھەمە ئەيلەردى بۇلبۇلدىن شىكايەت،
ئۇنىڭ بىدادىدىن نەقلۇ ھىكايەت.
كۆڭۈللەردە نىھان دەرد ئېرسە قانچە،
سۆلەيمانغا بەيان ئەيلەردى بارچە.
كى بىر قۇشدۇركى ئول، باغلاردا مەددادە،
مۇدام شاخۇ پۇتاقتۇر ئاڭا مەئۇا.
مۇدام مەئيۇس، ئىشى ئاھۇ فىغاندۇر،
ۋەلي، قۇشلار ئارا شىرىن زەباندۇر.
سىرە كەسمەس ئۇشال شىرىن نەفەسنى،
نەزەرگە ئىلمايىن دۇنيادا كەسنى.
ھەمىشە ئەگنىدە بۆز، ئەسكى ھىرقە،
رىياۋۇ ھىيلە ساتقاي شۇ تەرىقە.
بەھار، گۈل فەسلىگە كىرگەندە بوستان،
چېكىپ يۇز بىر نەۋا، باشلايدۇ داستان.
قازاندەك قاينابان، كۆكسىدە ئاتەش،
ئۇزاق تۇنلەر يانىپ كۆيلەيدۇ يەككەش.
ئۇزۇم شەربەت، شەرابىن سىپقارىپ ئول،
ئېتەر چۇن زارۇ نالە مىسلى تەمبۇر.
ئۇ غۇردۇر، بۇيلەكىم كۆڭلىن ئېتەر خۇش،
چۇ خام شاۋقۇن سالاركەن، پۇختا خامۇش.
بويى پەستدۇر، ۋەلي باڭى بەلەنددۇر،
خۇدا بىلگەي، دىلىدا نە ئەلەمدۇر.
دىلىدا سەبرى يوقكىم، بىقەرار ئول،
ئېتەر شاۋقۇن سالىپ چۇن ئاشكار ئول.
تاپىلماس سەبر ئېتەرگە پۇرسەت ئاندا،
چېكەر ئىشق دەردىنى، يوق راھەت ئاندا.
يۇزىنى كۆرمەمىش بىر كىمسە، بۇ راست،
فەقەت ئۇ گۈلگە يار، گۈل ئاڭا ھەمراز.
تويۇپمىز بارچە بۇنداق باڭۇ سەسدىن،
خەلاس ئەت بىزنى ئول مەستۇ ئەلەسدىن.

سۆلەيمان لاچىننى بۇلبۇل ھۇزۇرىغا يىبەرگەنى

سۆلايمان تىڭلادى بۇ قىسسەنى، بەس،
غەزەپكە مىندى، جۇشدى قەھرى بىر پەس.
بۇراپ شىددەتكە سوڭ فىكرى مەرامىن،
تىلىغا كەلتۈرۈپ گەۋھەر كەلامىن.

دېدى لاچىنغا ئول: ھەي، يولغا چۇش زۇد،
ئالاۋدەك بارغىلۇ قايتىشدا بول دۇد.
بارىپ كۆرگىن، نە قۇش ئول، مۇنچەكىم جان،
چېكەرلەر دەستىدىن بەس ئاھۇ ئەفغان.
ئىلىمدىن بىر بەقاسى بارمىدۇر، يوق؟
مەگەر شىردەك ھەۋاسى بارمىدۇر، يوق؟
نېچۇن ئول كۆچىلىكنى كۆرمەگەي خۇش؟
سورا، بۇ ھەددىنى ئول كىمدىن ئالمىش؟
سېلىپ شاۋقۇن ـ سۇرەن، تىنماس نە بائىس؟
ۋە خىزمەت ئەيلەمەس بىزگە نە بائىس؟
نېچۇن خىزمەت ئېتىشتىن مۇستەمەند ئول،
مەگەركىم شۇل سەبەبدىن دەردمەند ئول.
مەگەر دىۋانەيۇ مەست ھەر تاماندىن،
شۇنىڭچۇن بىخەۋەر ياخشى ـ ياماندىن.
زەئىپتۇر، ناتەۋان جىسمى نىزارى،
ۋە ھەر گۈلزار ئارا چۇن ئاھۇ زارى.
كى ئىستىغناسىدۇر تىللاردا داستان،
ئاچارمىش گۈل ئۇنىڭ ئىشقىدا بوستان.
يېقىنلاش ئاڭا سەن ئەيلەپ تەبەسسۇم،
يوق ئېرسە، ۋەھىدىن ئۆلمىكى مۇمكىن.
يامان سۆز چىقمىسۇن ئول ساری سەندىن،
يوشۇرغىن تۇمشۇقۇ تىرناغىڭ ئاندىن.

لاچىننىڭ يولغا تۇشگەنى

چۇ تۇشتى يولغا لاچىن، قىررە مىنقار،
تىلەپ خۇن، قايدا دەپ ئول بۇلبۇلى زار.
زەھەر سۇردى تىغۇ تىرناغى ئۇزرە،
ۋە ھەيبەتلىك قەناتىن يايدى سوڭرە.
كېيىن يەر ئۆپتى سۇلتان ئالدىدا ئول،
ساۋۇت كىيمىشتى گويا باشتىن ـ ئاخىر.
ئۇنىڭ شاھى ئاڭا بەرمىشتى پەرمان،
ئادا ئەتمەككە ئول ھازىرتى شۇل ئان.
مۇلازىم ئەر نىشانى بۇيلە بولغاي،
چۇ ئىشنى ئول ئادا ئەتمەكنى بىلگەي.
بويۇرماق ئىشنى مېھتەر خەيلىگە كام،
مۇلازىمنىڭ ئىشى ئەتمەك سەرئەنجام.
مۇلازىم ئېرسە چىندىن ھەقشۇناس قۇل،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

خىيانەت، كورنەمەكلىك ئەيلەمەس ئول.
مۇلازىم، ئۇندا گەر ئەقلۇ ئەدەبتۇر،
ۋەفادۇر قەلبىدە، شەۋقۇ تەلەبتۇر.
مۇلازىم مېھتەرىگە ئەيلەسە قەست،
يىقىلغاي بۇيلەكىم، ھەرگىز تۇرالماس...
ئۇچۇپ لاچىن يېتىشدى سۇيى بوستان،
ۋە كۆردى بۇلبۇلى مەستى گۈلىستان.
ھاۋا ئېردى ئەجەب مۇشكىن، مۇئەتتەر،
چەمەن چۇن ئالەمى ئۇلۇغى مۇنەۋۋەر.
چېچەكلەر ئەيشىگە غەرق ئېردى مەئۇا،
شىكەست ئېردى چۇن بۇلبۇلدا تەقۋا.
گۈلىستاننىڭ سەفاسى ـ بىبەقالىق،
ئۇشەل بۇلبۇل نەۋاسى ـ بىۋەفالىق.
كېلىپ لاچىنغا خۇش بۇلبۇل نەۋاسى،
چەمەندە نەچچە گۈل رەڭۇ سەفاسى.
كۆتۈردى كۆككە لاچىننى ھامان ئىشق،
ئۇنى بىر لەھزە ئەتتى بىزەبان ئىشق.
ۋەلىي ئەقلۇ ھوشى ئىزمىگە تۇشدى،
ۋە بۇلبۇل قانىن ئىچمەككە كىرىشدى...

بۇلبۇل گۈل ۋىسالىنى غەنىيمەت بىلىپ،
ئانىڭغا نەچچە بىر سۆز ئايتقانى

دېدى گۈلگە باقىپ: ئەي زىبى گۈلشەن،
ۋىسالىڭ شەمئىنى ئەت بىزگە رەۋشەن.
كەل، ئەي، بۇ تۇن بەسىي نازۇ نىيازدۇر،
گۈزەللەر زۇلفى ياڭلىغ ئول دەرازدۇر.
غەنىيمەت بىل ئۇنى، يار ساڭا ھەمدەم،
بولايلۇق تاڭغاچە بىر ـ بىرگە مەھرەم.
چەمەندە ئىككى يار راز سۆزلىشەيلۇق،
ھىكايەتلەر ئېتىپ، باز سۆزلىشەيلۇق.
بۇ دەملەر راھەتى جەننەتدىن ئەۋزەل،
ۋەلىي ھەر كىمگە ھەم بولماس مۇيەسسەر...

بۇلبۇلنىڭ ھىكايات ئايتقانى

ئەجەب بىر تۇن ئېدى، دىل خۇشلادىم مەن،
ئۆپۈپ يارنىڭ دۇداغىن، تىشلەدىم مەن.
كېلىپ تاڭ چېغى باغبان سورىدى: ئەي گۈل،
بۇ ڭاخشام ساڭا ھەمراز كىم ئېدى ئول؟
نىقابىڭنى ئاچىپ، دىل خۇشلاغان كىم؟
لەبى لەئلىڭنى مۇنداغ تىشلەگەن كىم؟
ئاچىپ بادى سابا بىرلەن يۈزۈڭنى،
بېرىپسەن بىر ناكەسكە ئۆزۈڭنى...
دېدى گۈل: لەبلەرىم نەم ئېردى تۇندە،
كېلىپ ئۆپكىن دەھانىم ئاچدى شۇندە.
ۋە بۇلبۇل قانىنى سوردۇم بىئارمان،
شۇنىڭچۇن لەبلەرىمدىن تامچىلار قان...
كەل، ئەي يارىم، بولايلۇق بىز ھەماغۇش،
ئېتىپ ئەھدۇ ۋەفا، ئەتمە فەرامۇش.
سېنىڭدەك ماڭا بۇ ئالەمدە كەس يوق،
ۋىسالىڭسىز تەھەممۇل بىر نەفەس يوق.
نەچچە مىڭ ئاشىقىڭ بار مەندىن ئارتۇق،
ماڭا سەنسىز تىرىگلىك دەردۇ ئاغرىق.
لەبىم چاڭقاق، كۆزۈمنىڭ قانى يامغۇر،
قۇرۇق، چاڭقاق زېمىنىڭ جانى يامغۇر.
ۋەلېكىن قورقىمەن، بۇ چەرخى گەردۇن
يامانىنى ياخشى ئەيلەر، ياخشىنى دۇن.
كى ئانداق چەرخ ئۇرارىكەن ھەر زەمانى،
ئايان ئەيلەر نەچچە ياخشى ـ يامانىنى.
سېنى ئاتەشكە ئول ئۇرغاي ھەمىشە،
مېنىڭ جانىمنى ياندۇرغاي ھەمىشە.
سېنى بادى خەزان پەژمۇردە ئەتكەي،
مېنى ھىجرانى زارىڭ مۇردا ئەتكەي.
ۋىسالىڭ كۇندۇز ئىچرە ئايۇ يۇلدۇز،
ۋىسالىڭ بىرلە تۇن ھەم مىسلى كۇندۇز.
ۋىسالىڭسىز ماڭا كۇن بارمۇ، دىلبەر،
ياقىپ ھىجران ئوتى جانىمنى ئۆرتەر.
ۋىسالىڭسىز تىرىگلىك قايدا، جانىم،
ئۆزۈڭدۇرسەن ھەياتى جاۋدانىم..
ئۇلار راز ئايتىشىپ تاكى سەھەرگاھ،
قازادىن ئېردىلەر ئول قايدا ئاگاھ.

لاچىن بۇلبۇلگە سۇلەيمان ئەلەيھىسسەلام
ئەمرىنى يەتكۈزگەنى

ئەنە، كۇن لەشكەرى ئات سۇردى ھەريان،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

يېتىشتى شۇ زەمان باشلارغا ھىجران.
دېدى لاچىن: ئايا، ئۇيقۇنى بەس قىل،
مېنىڭ ئۇچقۇر قاناتىمغا ياپىشقىل.
چۈمۈلە كەئىبنى گەر ئارزۇ قىلغاي،
ئۇ لاچىننىڭ قانات ئاستىغا كىرگەي.
ھۈزۈرىغا سۈلەيمان ئەتتى دەئۋەت،
نېچۈك ھۈججەت، دەلىلىڭ بولسا كۆرسەت.
مەگەر دەيسەنمۇ ئاڭا: بۇيلە قۇشمەن،
بۇ ئالەمدە غېمى يوق، كۆڭلى خۇشمەن...
تىكىپ ھەر لەھزە گۈل ھۈسنىگە كۆزنى،
سۈلەيماندىن يىراق تۇتقايسەن ئۆزنى.
نېچۈن گۈل ھۈسنىگە دىلكەشلىكىڭ بار؟
نېچۈن شاھ ئەمرىگە سەركەشلىكىڭ بار؟
ئېرىنمەي زەۋقى ئىشقىڭ سۆزلەمەكدىن،
قاچارسەن شاھقا خىزمەت ئەيلەمەكدىن.
ئۆرۈمە يۈزنى شاھ دەرگاھىدىن، ھەي،
ئۆزۈڭ سەرسان، ئاياغىڭ بەندتە قالغاي.
چۈ بولماق ئىستەسەڭ ئالەمگە مەشھۇر،
دۆلەتمەند كىمسەلەرنىڭ يانىدا يۈر.
كېلۈر ساھىب كۆڭۈللەردىن ئاتالىق،
ئۇلاردىن كۆرمەگەيسەن بىۋەفالىق.
نە دەر ئەقلۇ فەراسەت ئەھلى، تىكىلا،
ئۇقۇپ ئال خاتىرىڭ، جان قۇۋۋىتىڭ ئىلە...

ھىكايەت

بار ئېردى بىر گەدا، سەرگەشتە، ھەيران،
يۈرۈپ بىر كۈن يېتىشتى شەھرى شىرۋان.
ھۈكۈمدار قەسرىنىڭ يانپاشىدا ئول،
مەكان تۇتتى، خەيالغا بولدى مەشغۇل.
سۆيۈندى چۈن دىۋارغا زارۇ بەدبەخت،
ئارىدىن ئۆتتى قانچە ۋەقتۇ پۈرسەت.
كۆرۈپ شورلۇقنى بىر ئەئيان بىنەگاھ،
بۇ سىر بولدى جەھانغا ئاشكارا.
دېدى ۋەزىر: مۇرادىڭ بارمۇ بىزدە،
ياتارسەن نە سەۋەب ئاستانىمىزدە؟
جەۋاب ئەيلەپ دېدى: ئەي چىھرەسى نۇر،
يەنە شۇ ئالەم ئىچرە شادۇ مەسرۇر.
كۆڭۈلدە ئارزۇيۇم باردۇر، خەيالىم،
كىشى بىلمەس نېدۇر ئول سىررى ھالىم...
چۈ دەۋلەتخانەدۇر باشىڭدا خانە،
دىلىڭ قۇشتۇر، قولۇڭدا دامۇ دانە.
تەنىمنى سۇرتمەن دىۋارغا تىنماي،
كى بىر كۈن ئىشىكى ماڭا ئاچىلغاي...
جەۋابى ئەيلەدى ۋەزىرنى خۇررەم،
كى تولدۇردى ئىتەگىن زەرگە شۇ دەم.
مۇقەررەب بولدى ئول سۇلتانغا ئەئيان،
يۈرۈپ ھۈكمىدە بارچە ئەھلى شىرۋان.
كىشىكىم ئەيلەگەي مىرلىكنى پىشە،
ئۇلۇغلار يانىدا يۈرسۇن ھەمىشە...

بۇلبۇلنىڭ لاچىنغا جەۋاب بەرگەنى

جەۋاب بەردى ئاڭا بۇلبۇل سۇخەنگۇي:
بۇ مەئىلەرنى ئايتما، بىزنى تىنچ قوي.
بىرەۋ بىرلەن سىرۇ سەۋدايىمىز يوق،
بىرەۋغە ئىشق ئارا پەرۋايىمىز يوق.
سەن ئاشىق بولمادىڭ، باغرى پۈتۈنسەن،
مەگەر ئاتەش ئەمەستۇرسەن، تۇتۇنسەن.
چۈ بىخۇد بولمادىڭ ئالەمدە ھەرگىز
ۋە ئاشىق قەدرىنى بىلمەككە ئاجىز.
كىشى گەر ئىشق شارابىن ئەيلەگەي نۇش،
ئېتەر ئول جۇملە ئالەمنى فەرامۇش.
مېنى مەئزۇر تۇتقىن، ئەي خىرەدمەند،
قاچان ئاشىققا ئاقىلدىن يېتەر پەند؟
بەلەندۇر ئىشق مەقامى، پەس ئەقىلدۇر،
ئەقىل ئىشق كويىغا كىرسە، جەھلدۇر.
سۇلەيمانغا دېگىن، ئەي نۇرى يەزدان،
كى بىزگە ئەتمەسۇن چۇن ئەمرۇ پەرمان.
بىلەرمىز، بىزگە سەندىن بىر ستەم يوق،
مەگەر دىۋانەۋۇ ئاشىققا غەم يوق...

لاچىن بۇلبۇلنى كۆتۈرۈپ ئۇچقانى

دېدى بۇلبۇلغا لاچىن: ساڭا ئايتاي،
نېچۈك سەنسىز ئۇچۇپ، ئارقامغا قايتاي؟
يىگىتلەر ئۆپسە قول، سوزغاندا پىرلەر،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

ئۇلارنىڭ ئىلكىنى ئۆپكەي ئەمىرلەر...
شىرىن سۆز بىرلە مۇشكىل بولمادى ھەل،
ھامان بۇلبۇلغا لاچىن سوزدى چاڭگال.
ئالىپ ئۇچدى ھەۋاغا چۇن ياشىنۋار،
ۋە سىقدى چاڭگىلىدا ئىككى ـ ئۈچ بار.
چۇ بۇلبۇل ئاڭلادىكىم، بارى كەتمىش،
ئۆزى ئاجىز، قولىدىن يارى كەتمىش...

بۇلبۇلنىڭ لاچىنغا يالىنىپ يالبارغانى

دېدى بۇلبۇل: ئۆزۈڭ قالقانۇ نەيزە،
كەل ئەمدى، پەردە تارت بۇ بەندە ئۇزرە.
چۇ لۇتفۇڭدىن بۇيۇكلۇك بولدى زاھىر،
ئارسلاندەك كەرەم قىل، بولما قاشقىر.
مېنى قويغىنكى، ۋەسف ئەيلەپ سۇلەيمان،
ئېتەي مەدھىنى شۇ ئالەمگە داستان.
كىشى ئاقىل ئېسە، دانا ۋە زېرەك،
كۆرەر ھەر ئىشتا ئول ئالدىننى بىشەك.
مەگەر شاھ ئالدىغا بارسا خىرەدمەند،
بارار دائىم دۇئايى، نەزمى بىرلەن.
كېلەر ئۈچ نەرسە خۇش شاھلارغا ھەر ئان:
ھۇنەر يا مال ۋەيا لۇتفى سۇخەندان.
قۇرۇق قول بىرلە گەر بارسا كىشى ئول،
يۇرۇشمەس، ئارقىغا كەتكەي ئىشى ئول.
بىساتىمدا مېنىڭ مالۇ ھۇنەر يوق،
سۆزۈم باردۇركى، ئانداق بىر گۆھەر يوق...
دېدى لاچىن: سۇخەندانلىقنى كۆرسەت،
بىساتىڭدا نېچۇك سۆز بولسا، ئىشلەت.
تالاي ئالدىندا يول، بىز مۇنچىلىك سۇست،
قاناتلار تالدىمۇ، تەنلەرمۇ ناقىس؟
قاناتىڭ يايغىنۇ بەر ئاڭا تابىن،
چېكەيلۇق ئىككىمىز يولىنىڭ تانابىن.
ئۆپەرمىز ئۇندا يەر، شاھى جەھاندار،
دۇئايى دەۋلەتىن ئەتمەككە يۇز بار...

بۇلبۇلنىڭ سەبا ئارقىلىق گۇلگە سەلام يوللىغانى

ئۇلار تاغ باشىغا يەتكەندە ئەمدى،
ئىسىپ بادى سەبا، گۈلزارغا كەلدى.
ھامان ئول ساری قولنى سوزدى بۇلبۇل،
ساباىنىڭ ئېتەكىدىن ئۇشلادى ئول.
دېدى بادى سەباغا: ئال پەيامىم،
بارىپ، يارىمغا يەتكۈزگىل سەلامىم.
دېگىن «يار، مەنسىز ئەھۋالىڭ نە ئېرمىش؟
كى سەنسىز بۇ دىلىم قانلارغا تولمىش.
فىراقىڭ ئىچرە ئانداق مەن، دىلئارام،
نە سەبرۇ نە قارارىم بار، نە ئارام.
كۆڭۈل مۇشتاق ساڭا، ئەي جانى شىرىن،
ئەسىر ئەتكەن كەبى خىسرەۋنى شىرىن.
ئەگەر بىر بار يەنە چېھرەڭنى كۆرسەم،
ۋە بىردەم سەن ئىلە خىلۋەتدە ئولتۇرسام...
جەھاننىڭ غەملەرى ھېچ بولغاي ئېردى،
مەن ئۆلمەستىم، رەقىبلەر ئۆلگەي ئېردى.
يۈزۈڭگە سالماسۇن ياغۇ نەزەر ھېچ،
كويۇڭغا ئەتمەسۇن قايغۇ گۈزەر ھېچ.
نەسىب ئەتسە ئۇمر، يارىڭ بولارمەن،
يوق ئېرسە، ھىجرى ئىشقىڭدا ئۆلەرمەن...»

گۈلنىڭ فىغان چەككەنى

ئۇچۇپ يەتتى سەبا، چۇن گۈلشەن ئېردى،
مەگەر گۈلشەن ئەمەستى، گۈلخان ئېردى.
يوق ئېردى ئۇندا بۇلبۇل، ئايرىلىپ گۈل،
ئېدى باشىدىن ـ ئاياغ قان ئىچرە پۈتكۈل.
نەچچە مىڭلاپ تىكەنلەر سىينەسىدە،
پىراق ئېردى كۆڭۈل ئايىنەسىدە.
يىقىلغاي ئېردى گەھى، تۇرغاي ئېردى،
چېكىپ ئاھ، زارلىنىپ، غەم ئىچرە دەردى.
گۈلىستان ئىچرە ئېردى سەير ئېتىشلەر،
ھەسەد ئەيلەردى بىزگە بارچە قۇشلار.
ھەسەد كىم ئەيلەسە، كور بولسۇن ئاخىر،
يارانلار ھەمدەمۇ جور بولسۇن ئاخىر.
ھەمىشە جەۋر ئېتەر شۇ چەرخى دەۋران،
سالۇر ئىشق ئەھلىگە ئول دەردۇ ھىجران...

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

بۇلبۇلنىڭ سۈلەيمان ھۇزۇرىغا كەلگەنى

سۈلەيمانغا يېتىشدى لاچىن ئاخىر،
چېكىپ سەپ بارچە قۇشلار ئېردى ھازىر.
ئۆپۈپ شاھ ئالدىدا يەر بۇلبۇلى زار،
كەمەر باغلاپ ساداقەت ئەتتى ئىزھار.
سۈلەيمانغا بېقىپ ئەتتى دۇئا ئول،
ۋە سوڭرا باشلادى مەدھۇ سانا ئول.
سەن ئول شاھسەنكى، مارۇ مۇرۇ ئىنسان،
يەنە دىۋۇ پەرى ھۆكمىڭدا ھەر ئان.
سېنىڭدەك شاھنى ھېچ كۆرمىشمۇ ئالەم،
كى ئەمرىڭ ئاستىدا قۇش ھەم، بالىق ھەم.
چۇ سەندەك ياخشى يوقتۇر سىيلاغۇچى،
بىراۋغا تاجۇ تەخت بەخش ئەيلەگۈچى.
رەسۇلسەن، پادىشاھسەن، بىزەۋالسەن،
خەتادىن خالى سەن، رەمزى كەمالسەن.
مۇدام كامى مۇرادىڭ بولغاي ھاسىل،
دىلىڭ ئىززەت زىياسى بىرلە كامىل.
سەۋەبكى، كەلمەدىم مەن خىزمەتىڭگە،
مۇناسىب كۆرمەدىم مەن ئۆزنى ئانگە.
ئۇمىر بەرسە مەگەر ئول ھەققۇ يەزدان،
ئېتەرمەن خىزمەتىڭ، ئەي شاھۇ سۇلتان.

سۈلەيماننىڭ بۇلبۇلغا ئايتقانلارى

سۈلەيمان دېدى: سايراق قۇشچەدۇرسەن،
نېچۇن رىندلەرگە ئوخشاش مەي ئىچەرسەن؟
گاھى سەرمەستۇ گاھ ھوشيار ھالىڭ،
گاھى ئۇيقۇدا، گاھ بىدار ھالىڭ.
ھەمە قۇشلار تۇرۇپ تۇپراقدا تىككە،
باراۋەر كۆزنى تىكمىشلەر پەلەككە.
ھەمە ماتەمسەرا، دەرد ئىچرەدۇر، بەس،
رەزالەت چېكىدىن ئازادۇ سەربەست.
سەن ئېرسەڭ توي قىلىپ ھەردەم، ئەرۇسي،
مەگەر گەبرىيمۇسەن ياكى مەجۇسي؟
شەراب ئىچكىنكى، بەدمەست ئەتمەسۇن ئول،
قىياسى بولماسۇن ئالەمدە پۇتكۇل.
شەرابدۇركىم، ئېتەر كۆڭلۈڭنى ئول شاد،
قىلۇر باش ئاغرىقىدىن جاننى ئازاد.
شەراب گەر ئاڭا بەدمەستلىك سىفاتتۇر،
ھارامدۇر، گەرچە ئول ئابى ھاياتتۇر.
ھارام ئەتتۇق شەرابنى، كېكسەدۇر ياش،
ئىچەرلەر ئول بەلانى جۇملە ئەۋباش.
ئىچىپ مەستلىككە ئانداقكىم يېتەرلەر،
نېچە سىرلارنى سوڭرا پاش ئېتەرلەر.
قۇۋانچى دەردى خۇمارىغا يەتمەس،
تويى ئول رەنجۇ ئازارىغا يەتمەس.
مەي ئىچمە، مەست ئېتىپ، ئەقلىڭ قىلۇر كەم،
كېلەر باشىڭغا سوڭرا نەچچە بىر غەم.
مەي ئىچمە، ئىچكىنىڭ ئاشكار ـ نىھانى،
بولۇر ساڭا بەلايى جاۋىدانى...

ھارۇت ۋە ماروت ھىكايەتى

ئېشىتكىن قىسسەئى ھارۇت ۋە ماروت،
ئېدى مەسكەنلەرى دەرگاھى لاھۇت.
كى ئەۋۋەل ئېردىلەر كۆكدە فەرىشتە،
كېيىن دىۋ بولدىلار، غەمدىن سەرىشتە.
ئۇلار ئېرمەستىلەر شەھۋەتكە ئاشنا،
ئۇ بائىس ھىرسۇ مەستلىكتىن مۇسەففا.
چۇ ئادەم بولدى بۇ ئالەمگە ئۇيقاش،
ئۇلارنىڭ جانىغا ئوت تۇشتى، ئاتەش.
خۇدا ئاستانەسىگە ئۇردىلار باش،
ۋە دىلدا بارىنى چۇن ئەتتىلەر فاش.
دېدىلەر تەكرىگە ئەيلەپ شىكايەت:
كى ئەتتىڭ بۇيلە ئادەمگە ئىنايەت.
ۋە لېكىن قان تۆكەر ئەۋلادى ئادەم،
پاساتقا جۇلغىنۇر ئول مۇلكى ئالەم...
چۇ ئۆزنى كۆردىلەر ئادەمدىن ئەۋزەل،
شۇ بائىس ياخشىلىق ھەم كۆرمەدىلەر.
خۇداۋەند قەھر ئىلە پەرمايىش ئەتتى،
ئۇلارنى ئۇشبۇ دۇنياغا جۆنەتتى.
كۆرۈپ زۇھرا سەنەمدە ھۇسنۇ تەلئەت،
سەلاھ ئۇستىگە دەرھال چەكتىلەر خەت.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

سەنەمگە بولدىلار چۈن ئاشىقى زار،
چېكىپ ئاھ كۈندۈزى، تۈنلەردە بىدار.
نىھايەت كەلدى ئول شوخى زەمانە،
دېدى ھەر بىرىگە چۈن مەخپىيانە:
مېنى سۆيگەن بولۇر ئەمرىمدە ھەر ئان،
ھارامدۇر ئۆزگە ھەرنە ئەمرۇ پەرمان.
ئېتىمنى ئىسيان، ئادالەتتىن كېچىمىز،
پاسات ئەيلەپ، تۆكۈمنى قان، مەي ئىچىمىز.
بولۇرمەن سىزگە چىندىن يارۇ ھەمدەم،
ئەگەر ئۆگەتسەڭىز ئول «ئىسمى ئەئزەم»...
پاسات ئەتمەي، ۋەلې مەي ئىچتىلەر خۇب،
پاسات ئەيلەپ كېيىن قان تۆكتىلەر كۆپ.
ۋە سوڭرا «ئىسمى ئەئزەم» ئەتتىلەر پاش،
ۋە چاھقا تۇشتىلەر ئانداقكى بىر تاش.
ئۇ زۇھرا «ئىسمى ئەئزەم» ياد ئالىپ تىمىك،
ئالاۋ، ئاتەشتە قالدى، يانمادى لېمىك.
ئوقۇپ ئول «ئىسمى ئەئزەم» چىقتى كۆككە،
كېلىپ ئاي. ۋە قۇياش باش ئەگدى ئانگە...
ۋەلې ھارۇتۇ ماروت مەنزىلى خاك
بولۇپ، چۈن قالدىلار سەرمەستۇ بىباك.
ئېدىلەر مەست، چۇ ھوشيار بولدىلار سوڭ،
قويۇپ ئۇيقۇنى بىيدار بولدىلار سوڭ.
قەزا چۈن ئەيلەگەي ياخشى ـ ياماننى،
كىشى تەدبىر ئىلە نە ئەيلەر ئانى...
بەرابەر چەكتىلەر ئاھ، ئاتەشۇ دۇد،
ۋەلې ئول ئاھ چېكىشدىن ئەمدى نە سۇد.
ئۇزۇر ئىستەپ ئاياققا تۇردىلار تا،
گۇناھ ئەتسە قۇلى، ئەفۇ ئەيلەگەي شاھ.
چۇنان شەرمەندەمىز، ئايتماققا سۆز يوق،
ئۇزۇر سورىماققا ھەم ھەتتاكى يۈز يوق.
جەزايىڭ بۇندا بەر، ئول ياقداكىم، بەس،
كېچە يوقتۇر، بۇگۈن يوق، ئەتە بولماس.
بۇ دۇنيانىڭ ئەزابى پۇتكۇسى، ھەي،
ئۇ دۇنيانىڭ ئەزابى قايدا پۇتكەي؟
چۇ بابۇل شەھرىدە چاھ ئىچرە ھەردەم،
ياتارلار سەرنىگۇن قايغۇ چېكىپ غەم...
كېلىپ چاھ باشىغا، تاشلارغا ئۇترۇ،
خەلايىق ئۆگىنەرلەر سىھرۇ جادۇ.
ئۇلاردىن ئۆگىنىپ كەسرۇ كەساپەت،
قىلۇرلار سوڭرا كۆپ زۇلمۇ قەباھەت...
كى سەن ھەم چاھ ئىچىدە، پەس ئېرۇرسەن،
شەرابى ھىرس ئىلە سەرمەست ئېرۇرسەن.
كى سەن ھەم زىبى ئەفلاك ئېردىڭ ئەۋۋەل،
شۇ تۇپراق گەردىدىن پاك ئېردىڭ ئەۋۋەل.
شۇ تۇپراقكىم، ۋىسالىڭ ئارزۇ قىلدى،
ئۇچۇپ جانىڭ فەلەكدىن يەرگە ئىندى.
سەن ئەسلىڭدىن، ئۆزۇڭدىن تۇشتۇڭ ئايرۇ،
مەكان ساڭا بۇ مەئۋامەس، ئۇ ماۋزۇ.
ئېشىتمەكدىن ئېرىنمە، سۆزنى تىڭلا،
قىياستا ئايتىمەن، مەئنانى ئاڭلا.
قارا، تىگرەڭدە ئول ئىككى جەھان، كەڭ،
ئېشىتمەكلىك قاچان كۆرمەك ئىلە تەڭ؟
جەھان جاھدۇركى، ئاتەش مالۇ دۇنيا،
ئوشۇل زۇھرا مەگەر ئامالى دۇنيا.
بۇ ياقتىن ئول تەرەپكە قايتماقلىڭ چىن،
يوۋاش كەپتەر بولۇپ، يا مىسلى لاچىن.
ئەگەر ئىستەر ئېسەڭ سەن ھەشمەتۇ جاھ،
قۇدۇقتا سەرنىگۇن بولغايسەن، ئىللاھ.
بارارسەن سۇ بويىغا تەشنا لەب، سوق،
ئەگەرچە ھەممە ياق سۇ، ساڭا سۇ يوق.
كۆرەرسەن ئىستەكلىڭ باشىڭدا چۈن دار،
تۇشۇپ دۇنيادىن ئايرۇ، دىلدا ئازار.
بولۇر قىسمەت ساڭا مىھنەت ئىلە غەم،
تاپىلماس ئىككى ئالەم ئىچرە مەھرەم.
قالۇرسەن ئىككى ئالەم ئىچرە ھەيران،
مەگەر بىر نەي مىسالى زارۇ نالان...

بۇلبۇلنىڭ ھەزرەتى سۇلەيمانغا «يا نەبىيۇللا، بىزنىڭ مەستلىكىمىز مەئنالار جامىدىندۇر، سۇرەت مەيىدىن ئەمەس» دېگەنى

دېدى بۇلبۇل جاۋابەن: ئەي پەيەمبەر،
كى بىزنىڭ مەگەر يوقتۇر جامۇ ساغەر.
ماڭا مەستلىك مەيى مەئنى دەمادەم،
ۋە جام ئىچرە شەرابىم تەۋبە ھەردەم.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

كۆڭۈل پەرۋانە دەر، بىلمەيدۇ ئۆزگە،
يانار شەمئ ئۆزگەنى ئىلمايدۇ كۆزگە.
كىشىكىم ئاشىقى دىدار ئېمىشتۇر،
سەھەردىن تا سەھەر بىدار ئېمىشتۇر.
لەبالەب تۇتسا ساقىي جام، ياھۇ،
قاچان كەلگەي خەيالغا نانۇ ئۇيقۇ؟
تەنىم زارۇ زەئىفتۇر، ئەي سۇلەيمان،
ۋەلې سايراشتا يوقتۇر ماڭا مانەند.
سۆيۈپ جاناننى، ئانداق مۇپتىلامەن،
ئەسىرى دامى ھىجرانۇ بەلامەن.
مېنىڭ دەردىمدىن ئول بولغاي خەبەردار،
مەگەر كۆڭلىدە بولسا دەردۇ ئازار.
مېنىڭ دەردىمدىن ئولغاي كىمسە ئاگاھ،
ئەگەر ئول بولماسا ئىشق ئىچرە گۇمراھ.
ئوشۇل مەيلەركى مەن ئىچتىم سەھەرلەپ،
چۇ ساقىي تولدۇرۇپ تۇتتى لەبالەب.
ئەگەر يەتسە لەبىڭگە قەترە ئاندىن،
يىراق تۇشكەي ئېدىڭ ئەقلۇ خىرەدتىن.

بۇلبۇل مەنسۇرنىڭ ئىشق ھالىتىدە «ئەنەلھەق» دېگەنىنى مىسال كەلتۈرگەنى

ئۇ مەيدىن بىر يۇتۇم ئىچكەندە مەنسۇر،
«ئەنەلھەق»تىن جەھاننى چىرمادى نۇر.
ئۇ ۋەھدەت دەپ ئالاركەن قولغا سەھبا،
ھەكىملەر بەردىلەر قەتلىگە پەتۋا.
چۇ ئىككى يۈز ئېدى ئول كىمسەئى شۇم،
ئۇياتدىن بولدىلار بىر زۇمدا مەھرۇم.
چىقاردىلار بازارغا، سەرمەست ئېردى،
كى جاللاد ئالدىغا مەردانە كەلدى.
ۋە دار ئەتراپىدىن چىر ئايلانىپ ئول،
دېدىكىم، رەشك مېنى ياندۇردى پۇتكۇل.
كېزىپ، دوست كۇيىدا ئېردىم سەھەرگاھ،
بېقىپ، بىر سايە كۆردۇم يولدا ناگاھ.
مېنى شۇ بىر نەزەر ئارتىمغا بۇردى،
بۇرۇپ ئارتىمغا، يول باشىغا سۇردى.
نەزەركىم، ئۇندا نامەھرەمگە سالدىم،
سېلىپ، ھەق رەشكىدىن دەرسىمنى ئالدىم...

كىشى ئاشىق، نېچۇن زار يۇرمەسۇن ئول؟
كېزىپ چۇن كۇيى دىلدار يۇرمەسۇن ئول؟
كىشىكىم، كۆرگەي ئافتاب ئەرتەيۇ كەچ،
ۋۇجۇدى زەررەسىن كۆرگەيمۇ ئول ھېچ؟
كېيىن سۆرەپ ئۇنى دارغا چېكىپ باش،
ھامانە ھەر تەرەپتىن ئاتتىلار تاش.
ئېزەركەن تاشۇ ئارقان، غەم يېمەستى،
«ئەنەلھەق» دەيتتى يەككەش، كەم دېمەستى.
سادا ئەيلەپ، ئاڭا جور ئېردى شۇل دەم،
دەرۇ دىۋارۇ ئارقان بىرلە دار ھەم...
شۇ ياڭلىغ ئۇزدىلەر ئۇمرى تەنابىن،
چۇ سۇندۇرماق بولۇپ ئىشق ئافتابىن.
ئۇشالكىم «مەن» دېدى، ئېردى فەنا ئول،
ئۇشال «مەن» ئورنىدا ئېردى خۇدا ئول...
تاشىپ دەريا سۇيى سەھراغا يەتتى،
سەدەپ سىندى، گەۋھەر دەرياغا يەتتى.
كۆتۈردى بۇيلەكىم مۇشكىلنى ھەللاج،
كى باشتا تولمىش ئېردى، بولدى تاراج.
ئايا، دەريا قايان، سۇدان قايانداً،
تۇشۇپ دەرياغا ئول قۇمغان قايانداً؟
سىنالغان تاغ سەباتى يەل ئىلە بات،
تارالغاي ھەر گىياھدىن دادۇ فەرياد.
ئۇ جامدىن ئىچتىلەر مەي گەرچە مىڭلار،
ۋەلې ئەسرارى ھەققە يەتمەدىلەر...
تىنىپ بۇلبۇل، كېيىن ئانت ئىچدى شۇل دەم:
شاراب ئىچمەم بۆلەك، ۋەللاھى ئەئلەم.
ۋەلې گۇل ئىشقىدا ھەردەم يانارمەن،
فىراقى ئاتەشىدە ئۆرتىنەرمەن.
گۇلۇم تەرك ئەيلەگەندە باغۇ بوستان،
تىنارمەن، سۆزلىمەسمەن شېئىرۇ داستان...

سۇلەيمان قۇشلارنى كايىگەنى

چۇ بۇلبۇل قىسسەسىن ئەتدى ھاۋالە،
سۇلەيمان تىڭلادى ۋە چەكتى نالە.
دېدى قۇشلارغا: غەيبەت سۆزلەدىڭىز،
شۇ بۇلبۇلنى مالامەت ئەيلەدىڭىز.
كىشى بارسا مەگەر قازىغا تەنھا،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

ئۇ ياقتىن شاد بولۇپ قايتقۇسى، ئىللا.
گەپۇرماق يۈزگە ــ شەرتى ئىتتىپاق،
كى ئارتتىن سۆزلەمەك ــ كانى نىفاقتۇر.
گەپنىڭ يۈزگە ئايتىپ، ئەيلە مەقبۇل،
بايان ئەت، ئېردى ئول نە بىرلە مەشغۇل؟
چۇ بۇلبۇل بولدى هازىر، تىندى غەيبەت،
قېنى ئول سىزدىكى ئەۋۋەلقى جۇرئەت؟
بايا غەيبەت ئېتەردە شىر ئېدىڭىز،
شۇ بۇلبۇل قانىغا شەمشەر ئېدىڭىز.
بۇ چۇشكۇن هالىڭىز ئېرمەس زىيادە،
مىسالى ئول مۇشۇك، ساچقان ۋە بادە...

مۇشۇك، ساچقان ۋە مەي هكايەتى

كېزىپ بىر كېچە ساچقان يالغۇز ئۆزى،
يىغاتتى ئۆزىگە ئول رىزقى روزى.
ئۇ خەممار ئۆيىدە دان ئىزدەر ئېدى،
يېمەككە بىر ئۇۋاق نان ئىزدەر ئېدى.
كېزەركەن چۇن، كۆزى بىر خۇمغا تۇشتى،
شەرابى ناب ئېدى خۇم ئىچرە ئىچدى.
بىر ـ ئىككى قەترە ئىچدى، بولدى ئول مەست،
دېدى: هەي، قايدا بار مەندەك زەبەردەست؟
چۇ مەندەك بارمىدۇر ئالەمدە بىر مەرد،
مېنىڭ ئالدىمدا ئول تۇپراق ئېرۇر گەرد.
جەهان ئەهلى ساۋۇت كەيسۇن بەيەكبار،
مېنىڭ ئالدىمدا ئول قالغۇسى ناچار.
ئالارمەن شۇ جەهاننى، قولدا شەمشەر،
سالارمەن شىرۇ يولۋاسلارغا زەنجىر.
بىرەر شاھ تەڭ كېلەلمەس زەلۋەرىمگە،
بىرەر تاغ مانىڭ بولماس لەشكەرىمگە.
مۇشۇك بىزگە چاۋۇت سالمىشتى ئەۋۋەل،
ئەگەرچە باشىمىز ئالمىشتى ئەۋۋەل.
بويۇرغايمەن، ئۇنى تۇتسۇنلار ئارتۇق،
ۋە ئىبرەت ئەيلەسۇنلەر دارغا تارتۇق...
قاراڭكى، شۇ كېچە بەختىن سىنارغا،
ئاچمققان بىر مۇشۇك چىقمىشتى ئوۋغا.
ئۇشال ساچقان هامان لاپ ئىچرە ئېردى،
مۇشۇك كەلدى ـ دە، ئاڭا پەنجە ئۇردى.
بىر ـ ئىككى ئەزدى ئانداق، زارۇ نالان،
مۇشۇكنىڭ قوللارىنى ئۆپتى ساچقان.
بەسى قاقشار ئېدى، ئاھ تارتار ئېردى،
ۋەلي قىيناق ئازابى ئارتار ئېردى.
كى شۇندا كۆكسىنى تىغلاپ دېدى ئول،
كۆزىدىن ياش قۇيۇپ، يىغلاپ دېدى ئول:
ئايا شاهى جەهان، ئەي شىرى ئالەم،
خۇدا هەققى، رەهىم قىل ماڭا بىر دەم.
ئەگەر مەن يوق ئېسەم، سەن بار ئېرۇرسەن،
ئەگەر مەن زەررە، سەن زەلۋار ئېرۇرسەن.
مەگەر قانىمنى تۆكسەڭ، تۆك، ئادامەن،
ساڭا چۇن ئەيلەدىم باشنى پىدامەن.
خەتالىق ئۆتسە قۇلدىن، مەستۇ ئاسرۇ،
ۋەلي نېئمەت ئۇنى ئەفۇ ئەيلەمەسمۇ؟
كى ئول مەستلىكتە مەن لاف ئۇردۇم، ئىللا،
ئۇ سۆزلەرنى تىلىمغا ئالمام ئەسلا.
مەگەر مەستلىك ئىلە ئەهلى خارابات،
دېگەيلەر نەچچە بىر مەستۇ خۇراپات.
كېچىپ، مەستلىك ئىلە سەپسەتە ساتتىم،
ئاداشتىم، ئەمدى كۆرگىن، يولنى تاپتىم.
كى ئەمدى بەندەئى كۇيۇڭ بولاي مەن،
تىرىك بولسام، دۇئاگۇيۇڭ بولاي مەن.
كېتەركەن قولدىن ئىش بولسا كىشى مەست،
ئۆزى بىلمەس نە دەپ سايرايدۇ سەرمەست.
هىساب بەرمەس ئۆزىگە ئايتقىنىدىن،
ئۆزى يۈز كەررە ئايتىپ قايتقىنىدىن.
گۇناهىمنى ئەفۇ ئەت، دوستۇ يار بول،
تەرەهھۇم ئەيلە ماڭا، غەمگۇزار بول...

مۇشۇكنىڭ ساچقانغا جەۋاب بەرگەنى

مۇشۇك دېدى: ئايا، سەن توغرا دەرسەن،
هەمىشە ئوغرى ئېردىڭ، ئوغرىدۇرسەن.
بەس ئەمدى، بىھۇدە دەم ئۇرما، جىم بول،
كېلىپ ئاتەشكە چۇن تۇشتۇڭمۇ، قورۇل.
نەسىهەت ئەيلەمىشتى ماڭا ئۇستاد،
ئۇشال هىكمەتنى دائىم ئەيلەگۇم ياد.
دېمىشتى: شۇ سۆزۇم يادىڭدا تۇرسۇن،

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

ئۆزۈك پىل، دۇشمەنلىك گەر پاشا بولسۇن.
دېمە ھېچ، ئەرزىمەس، شۇنداق يۈرەر ئول،
ئەزىز قانىڭغا بىر كۈن نىش ئۇرار ئول.
ئىشەنمە، قالماغىن غەفلەتدە، ناگاھ،
ئىتەرگەي جەرگە، بولغاي مەسكەنلىك چاھ.
ئۇنۇتمام بۇ ئۆگۈتنى، چۈن ئاۋايلاپ،
قۇلاغىمغا تاقاپمەن ھالقا ئەيلەپ.
ئۇمىدلىك ئۈز، سېنى قوللاۋچى قول يوق،
ئۆلەرسەن، ساڭا بۇندىن ئۆزگە يول يوق.
نېچۈن قويغۇم سېنى ساقۇ سالامەت،
يولۇڭنى پايلادىم مەن نەچچە مۇددەت...

قۇشلارنىڭ مەھكەمەگە يىغىلىشقانى

كېلىشتى جەم بولۇپ قۇشلار سارايغا،
سارايىنى تولدۇرۇپ شاۋقۇن ـ سۇرەنگە.
كۆرۈپ بۇلبۇلنى لېيلا لال قالدى بارچە،
سۇكۇتكە پاتتى، بىھال قالدى بارچە.
سۇلەيمان دېدى: بۇلبۇل، ئايت سۆزۈڭنى،
چىقىپ مەيدانغا، كۆرسەتكىن ئۆزۈڭنى.
نېگە خاموش ئېرۇرسەن، ئەي سۇخەندان،
قېنى، تۈز سۆزلەرنىڭدىن دۇررۇ مەرجان.
تىلىڭنى سۆزگە بۇر، ھالىڭنى ئايتقىن،
سەراسەر قىسسەيۇ قالىڭنى ئايتقىن.
شىكايەت قىلدى قۇشلار، كەل، ئايان ئەت،
نە ئىسپات ۋە دەلىلىڭ بار، بايان ئەت.

بۇلبۇلنىڭ سۇلەيمانغا جەۋاب بەرگەنى

دېدى بۇلبۇل: سېنى، ئەي قىبلىگاھىم،
يامان سۆزدىن يىراق تۇتسۇن ئىلاھىم.
نېچۈك ھەم كىمگە ئايتاي بۇ ھەقىقەت،
ئەقىل سۆزىنى ئاڭلارمۇ تەبىئەت؟
كىم ئېرمىش بۇ نەچچە پەژمۇردە دىللار،
ئاياغى لايغا پاتقان ئاي ۋە يىللار.
ئۇلار نەپسۇ تەمەدى كەچمىشلەر،
ۋىسالى يار شەرابىن ئىچمىشلەر.
تۇرارلار تاش قېتىپ، سۇرمەك قىيىندۇر،
ھەمىشە ئىشلارى ئەرمەك، ئويۇندۇر.
يىراقمەن، بىخەبەرمەن ھاللاردىن،
ئۆزۈمنى چەتكە ئالغۇم قاللاردىن.
ئالارمەن چەتكە چۈن ئاندىن نېرى يوق،
ئۇلاردىن ماڭا مۇنىس، مۇشتەری يوق.
ئەگەر چەكسەم فەلەككە ئاھى دىلىتەڭ،
يىقىلغاي بۇرجىدىن مىررىخۇ خەرچەڭ.
ۋە زۇھرا كۆكسىنى يىرتىپ ئېتەر چاك،
ئەتارۇد باشىغا تۇپراق چاچار، خاك.
تۇشەر گاھ چاھقا، گاھ كۆكتە نۇرئەفشان،
سۆزۈم سەھری ئىلە، ئەي شاھۇ سۇلتان.
تىلەپ بەختىڭنى، ئەي دارى ئالەم،
كى ھەر لەھزە مۇرادىڭ كارى ئالەم.
دېگەيمەن بارچە قۇشلار كىردىگارىن،
بەيان ئەيلەپ مەگەر ھەرنەكى بارىن.
سەرسەر قىسسە ئايتىپ، سۆزلەيىن باز،
تاپالسام ئەرز ئېتەي دانىشۇ ئەئزاز...

بۇلبۇلنىڭ سمۇرغقا يۈزلەنىپ ئايتقانلارى

سەن، ئەي سىمۇرغ، ئەجەبسەن، بۇيلە بارىڭ،
بۆلەك قۇشلار يولىغا يوق گۇزارىڭ.
تامام ئۇمرۇڭ پەقەت ئۆي ئىچرە ئۆتىدى،
قېنى، مەيدانغا چىق، مەرد بولساڭ ئەمدى.
ئەدەم دەريا سىغا غەرقەسەن پۈتۈنلەي،
ۋۇجۇد سەھراسىغا چىقساڭ، نە بولغاي؟
جاھاندا بىرگىنە نامىڭ ئېرۇر فاش،
مەگەر سۇرەت ئېرۇرسەن، رەسمى نەقاش.
سېنى قۇشلارغا شاھ ئەتتى سۇلەيمان،
ئۇلارنى مۇشكىلىن سەن ئەيلە ئاسان.
ئەگەر سەردار ئېسەڭ، لەشكەرنى باشلا،
يوق ئېرسە، خاك بولۇپ، ئاتەشنى تاشلا.
يوق ئېرسە، بۇيلەكىم پەرۋا نە ساڭا؟
ئۆزۈڭ شەمئ، نەچچە يۈز پەرۋانە ساڭا.
نە شامدۇرسەن، نە پەرۋانە، نە قۇشسەن؟
نە ئاشناسەن، نە بىگانە، نە قۇشسەن؟
يۈرەرسەن دوستۇ يارسىز، بۇيلە يەككە،
يەپ ـ ئىچمەڭ بىرلە راھەت ئەيلەمەككە.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

جامائەت بىرلە بولسالمۇ، جەم بولۇرسەن،
جامائەتتىنمۇ چىراغى، شام بولۇرسەن.
خەلايىق بىرلە بول، ئەھلى خۇدا بول،
كۆرۈنمەس جان بولۇپ، تەندىن جۇدا بول.
ئەگەر كۆپلۈكتە سەن، ۋەھدەت تەلەپ قىل،
نەزەر ئول جىسمۇ جانى بۇلئەجەب قىل.
نېچۈن پەرۋانەسەن تەنها ئۆزۈڭگە؟
نېچۈن «مەن» ئىبتىدا بولدى سۆزۈڭگە؟
كىشى تەنها ئېسە، ئايتقىن، نە ئەتكەي؟
ئۇ يارۇ دوست ئىلە مەنزىلگە يەتكەي.
پەقەت ئول كىمسە تەنھالىقتا يۈرگەي،
كېچىپ گەر ئۆزدىن ئول زاھىرنى يۈرگەي.
ئېتەر ئول كىمسە تەنھالىق تەلەبكار،
ئۆزىگە بولماسا تۇتقۇن، گىرىپتار.
يوق ئېرسە، پايمال ئەيلەيدۇ شەيتان،
مەزەللەت چاھىغا جايلايدۇ شەيتان.
قالۇرسەن قۇل بولۇپ نەپسىگە، ئىللا،
بەلالار كەتمەگەي باشىڭدىن ئەسلا.

ھىكايات

ئېشىتكەنتىم، چۇ نەقل ئەتمىش خىرەدمەند،
يىگىت ئېردى، مەكانى غارى ئەلۋەند.
ياشايتتى شۇندا ئول تەنها ۋە خامۇش،
مەگەر دەرۋىشكە ئوخشايتتى، نەمەتپۇش.
ئېتىمپ سىمۇرغ كەبى سەبرۇ قانائەت،
يەقىن ۋەھدەتكەيۇ ئايرۇ جەمائەت.
ئۆزى پالاك، دىلى پاك ئولتۇراتتى،
ئۆزىگە تەشنا، بىباك ئولتۇراتتى.
ۋەلى پىرلەرگە خىزمەت ئەتمەمشتى،
ئۇلاردىن ئاڭا تەلىم يەتمەمشتى.
ئىلىمسىز يولغا يوق، بولماس نىھايەت،
بولۇرمۇ پادشاھلىق بىۋىلايەت...
چۇ ھەر كۈن كەلتۇرەتتى سىڭلىسى نان،
ئاڭا شۇ نان تىرىگلىك ئېردى دەرمان.
دېدى ئول بىر كۈنى سىڭلىسىغا، بەس،
كەلتۇرمە ماڭا نان، ئارتۇق كېرەكمەس.
خۇدايىم ماڭا لۇتف ئەتتى ئىنايەت،
ئېتەر ئول خىزمەتىمنى ئەمدى جەننەت.
يېگەيمەن، ماڭا دەپ ھالۋايۇ نانىم،
يىبەرگەي ھەر كۈنى دارىلجىنانىم...
ئېشىتكەچ بۇ خەۋەرنى مۇرشىدى پىر،
دېدى: شەيتان ئۇنى بەند ئەيلەمىشتۇر.
ئەسىر ئەتمىش ئۇنى ئىبلىسى تەلبىس،
ئەسەر ئەتمىش ئاڭا تەلبىسى ئىبلىس...
ئىشارەت ئەتدى سوڭ بىر كىمسەگە: بار،
بارىپ، باشىدىن ـ ئاياغ ئاڭا رەزم سال.
دېدىكىم: بارچەدىن ئازادەسەن، فەرد،
سالام ئايتتى ساڭا پىر، ئەي جەۋانمەرد.
بولۇپسەن جەننەتي، ئەلھەمدۇلىللاھ،
رەفىقۇ دوستلارىڭنى ئەسلىگىن گاھ.
دەرىغ تۇتماپتۇ ھەق لۇتفىنى سەندىن،
نەسىبە بىزگە ھەم ئاجرات ئۇشەندىن.
ئۇزاتتى كىمسەگە ئول نانۇ ھالۋا،
يۈزى ھالۋا، ئىچى ئىپلاس ۋە رەسۋا.
كى پىر كۆردى ئۇنى، بۇجمايدى ئەپتى،
نىجاسەت ئېردى ھالۋا، نانى تەپپى...
كىشى گەر كۆرمەمىش بىر پىرى رەھبەر،
ئاڭا ئىبلىسى شەيتاندۇر بۇرادەر.
سالامەتلىك ئېسە گەر ساڭا پېشە،
پىرىڭنى مۇقتەدا تۇتقىن ھەمىشە.
يىگىت ئۆپسە بۇگۈن ئول پايى پىرلەر،
ئۇنىڭ ئىلكىنى سوڭ ئۆپكەي ئەمرلەر.
ئۆزۈڭچە يولغا تۇشمە، بۇ خەتادۇر،
ئاداشساڭ يولدا، بۇ ئاسرۇ خەتادۇر.
قارا، ئورمان ياغمچى مېۋە بەرمەس،
مەگەركىم بەرسە ھەم ئول مېۋە ئېرمەس.
كىرىپ باغبان يارانقان باغنى كۆرگىن،
تارالغان نوتىلاردا مېۋە شىرىن...
تەنىڭ قاپ، ئۇندا جانىڭ بار، سىمۇرغ،
بۇ سىمۇرغلۇقتا سەن ناچار، سىمۇرغ.
ھىجابتۇر كۆھقاپىڭ، شۇ تەنىڭ، بەس،
ئۇنى تەرك ئەيلە، يول يۈرمەككە قويماس.
بىلىپ نامىنى، جاندىن بىخەبەرسەن،
ۋۇجۇدۇ جانۇ تەندىن بىخەبەرسەن.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئۇيغۇر كىتاب توری

ھەمە ئالەم تولا ئاسارى جاندۇر،
دىلۇ جان جۇملە ئالەمدىن نىھاندۇر.
ئۆزۈڭ سىمۇرغسەنۇ باردۇر خارابىڭ،
ئۆزۈڭ خۇرشىدسەنۇ باردۇر نىقابىڭ.
شۇ كۆھىقابى جىسمىڭدىن گۈزەر قىل،
تىلەپ ئول مۇلكى روھانىي، سەپەر قىل.
ئەجەب قۇشسەن، بەلەندتۇر ئاسمانىڭ،
ئۇنۇتما كۆكتەكى ئول ئاشيانىڭ.
ئەگەر كەچسەڭ بۇ دامۇ دانەدىن سەن،
ئەزىزى دەستى ئول شاھانەدۇرسەن.
دادىل پەرۋاز ئېتىپ، تەرك ئەيلە تۇپرق،
سەماۋات قۇشلارىنى ئەيلە ئورتاق.
يوق ئېرسە، ھەر زەمان بىبالۇ پەرسەن،
بۆلەك قۇشلارغا ئوخشاش دەربەدەرسەن.
گاھى سۇدا يۈرۈپ سەرگەشتەدۇرسەن،
گاھى چاڭقاق كېزەرسەن، تەشنادۇرسەن...

ھىكايات

ئېشىتكەنتىم، ياشايتتى بىر زەمانى،
ئەمىر ھەمدە ۋەلىئەھد ئوغلى ئانى.
ئالىپ ياخشى ـ ياماندىن بارى ئىبرەت،
ئېشىتمىش ئېردى بەسكىم پەندۇ ھىكمەت.
دەر ئېردى: ئىستەسەڭ، ئوغلۇم، خەزىنە،
ھەمىشە كېكسەلەر پەندىنى تىڭلا.
نەسىھەت ئەيلەگەي دانا، خىرەدمەند،
ۋەلېكىن يەتمەگەي نادانغا ئول پەند.
ئوغۇل، ئاتاڭ دېگەننى ئەيلە مەقبۇل،
يامانلىقنى ساڭا كۆرمەس رەۋا ئول.
ئوغۇل گەر بىئەدەبتۇر، فەرزەند ئېرمەس،
ئەدەب گەر بەرمەسە، ئاتا دېيىلمەس.
گەر ئۆيلەنمەكنى ئەيلەر ئېرسەڭ ئارزۇ،
ئىلاھا، شاد بول، ھېچ كۆرمە قايغۇ.
مۇھەممەد دىنىدا تۇتقىن ئىمانىڭ،
كېلەر ھەر ئىككى ئالەمدە ئامانىڭ...
ئوغۇل دېدى: ئاتا، سەن سۆزلەدىڭ پەند،
رىئايەت ئەيلەمەم ئاڭا، يولۇم بەند.
خوتۇنلار تور ئېرۇر ئوۋ ئوۋلاماقتا،
تۇشۇرمە سەن مېنى شەيتان توزاقتا.
ئاتا، ھەرگىز بۇ ئىشنى ئەيلەمەسمەن،
بۇ ئىشقا مەن كۆڭۈلنى باغلاماسمەن.
چۇ ئەقلىم بولماسۇن شەھۋەتكە بەندە،
ۋە ئەقلىم قالماسۇن داغۇ ئەلەمدە.
تىكەن كىرمىش ئاياغىمغا، ئازاب ئول،
بۇ ياڭلىغ تۇشتى ئىش باشىمغا مۇشكىل.
ئاتام «ئۆيلەن» دېسە، «ياق» دەيدۇ كۆڭلۇم،
مېنىڭ دەردۇ غېمىمنى يەيدۇ كۆڭلۇم.
ئىگەي باشىمنى كىمنىڭ ئەمرىگە مەن؟
دۇچار بولغۇم ئاتامنىڭ قەھرىگە مەن...
ئاتا دېدىكى: ئوغلۇم، قوي بۇ گەپنى،
يۈزۈڭنى بۇرمىغىن، بۇزما ئەسەبنى.
چىكارە ساڭا بۇل بازارۇ ئازار،
كۆڭۈلنى ئەتمە بۇ غەمگە گىرىپتار.
ھەمىشە پىشە قىل سەن ياخشىلىقنى،
كى مەردۇم خۇش كۆرەر گۆش ۋە ئىلىكنى...
كېيىن توي قىلدىلار، يەنى ئەرۇسي،
كېلىشتى مۇئمىنۇ مۇغۇ مەجۇسي.
بىرىنچى تۇندىلا ئىش بولدى پۇختا،
كېلىن سالدى كۆيەۋ باشىغا نۇختا...
ئەگەر ئاقىل ئېسە، بىر چارە قىلغاي،
باشىنى نۇختىدىن سېكىن چىقارغاي.
ئەگەر نادان ئېسە، ئۇ مۇبتىلاغا
نىجات يوق، ئۇچرادى تىيرى بالاغا...

بۇلبۇلنىڭ لاچىنگە يۈزلەنسىپ ئايتقانلارى

كەل، ئەي لاچىن، تۆمۈر چاڭگالۇ ئۇچقۇر،
مەقامۇ ئىززەتىڭگە بولما مەغرۇر.
مەكانىم شاھ قولى دەپ پەخر ئېتەرسەن،
ۋەلې شاھلار ئىشىدىن بىخەبەرسەن.
ئەگەرچە قولغا قوندۇرغاي سېنى ئول،
ۋەلې بىر كۈن ئۇلاقتۇرغاي سېنى ئول...
ئەگەر نەپسىڭگە چۈن ئەرك بەرمەسسەڭ،
بېقىپ، ئالدىنى كۆرمەس بولماسسەڭ،
نە بائىس كۆزلەرىڭ مۇنداق ياپارلار،
ئۆلەكسە ئەت بېرىپ دائىم باقارلار؟

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

نېچۈن ماتەمدەسەن، بەندى فىراقسەن؟
نېچۈن ئەسرارى ئاللاھتىن يىراقسەن؟
ئاياغىمغا باغلاغايلار كۈن دېمەي تۈن،
باشىڭغا كەيدۈرۈپ غەفلەت كۆلاھىن.
كۆزى كور كىمسەدەك غەم ئىچرەدۈرسەن،
قارائۇغۇ، تىيرە ئالەم ئىچرەدۈرسەن.
كۆلاھى غەپلەتىڭنى ئالسالار، ھەي،
ئۇچارغا ئاشىيانىڭ ئىچرە سەن شەي.
باقارسەن كۆككە چۈن ئەتمەككە پەرۋاز،
ۋەلي دەۋلەت يىپى تارار سېنى باز.
قانائەت گەر ساڭا يار بولسا ئېردى،
دىلىڭ ئازۇردە، ئەفگار بولماس ئېردى.
شۇ تۈتقۇنلۇقتا جان بەرگەن كۈنۈڭ ئول،
بولارسەن ھەزرەتى سۇلتانغا مەقبۇل.
جەھان سەييادلارىكىم سەن ئىلە شاد،
سەن ئېرسەڭ غەم چېكەرسەن، زارۇ ناشاد.
ئېتىپ تەرك ئاشىيانى ئالەمى جان،
كېلىپسەن، مەسكەنىڭ بۇل دەستى سۇلتان.
ساڭا مەيلۇ ھەۋادۇر بۇ مەكانىڭ،
سېنى بەند ئەيلەمىش ئول ھىرسى جانىڭ.
تۇرارسەن كور كەبى سەزمەي نەزەرنى،
كۆزۈڭ ئاچ، توغرا يولغا سال نەزەرنى.
باشىڭدىن ئال كۆلاھىڭ، كەيمە بىر ئان،
تەنىڭ زەۋقىنى دەپ كۆيدۈرمە كۆپ جان.
كېچىپ ھىرسۇ ھەۋادىن، بولماغىن دۇچ،
ئۇشال ئۆز ئاشىيانىڭ كۆزلەبان ئۇچ.
ئايا، سەييادى خۇنرىز، بولدى، بەس قىل،
ئۇچۇپ، قان تۆكمەكىڭ ئەمدى ئەبەس قىل.
چۇ بىئازار بولۇپ، كۆڭلۈڭنى خۇشلا،
ئەسل دىندار بولۇپ، كۆڭلۈڭنى خۇشلا.
كى ناھەق قان تۆكۈپ، ئوۋ ئوۋلادىڭ كۆپ،
ۋە روزى ئاقىۋەتنى داۋلادىڭ كۆپ.
ۋەلي بەرمەس ئامانلىق چەرخى گەردۇن،
قالۇرسەن ئاقىبەت ناكامۇ مەھزۇن.
چۇمۇلە ئۇچراسا گەر، بەرمە ئازار،
بۇ يولدا يۈرمەس ئول بىھۇدە، بىكار.
مەگەر دىۋانەسەن، چۈن دىۋى خەننىاس،
قولۇڭدا چاڭگالىڭ چۈن تىغى ئالماس.

كى بىزگە بۇيلەكىم زورلۇق ئېتەرسەن،
ئەسل ئەرلەرگە دۇچ كەلسەڭ، نېتەرسەن؟
ئەگەر يۇزلەنسە دۇشمەن، بولما دىلتەڭ،
مۇرەسسە ئەتكىنىڭ خۇب، ئەتمىگىن جەڭ.
دېسەڭ، خەلقى جەھان ئەمرىمگە يۇرسۇن،
ئاياغىمغا كېلىپ باشىنى قويسۇن.
كۆلاھىڭ يەشكىنۇ ھىممەت ئېتىپ فاش،
ئۇلارنىڭ پايىغا قويغىن ئۆزۈڭ باش.
ئىلىم بەھرىگە غەرق ئەتكىن غەزەبنى،
غەزەبكە مۇپتىلا ئەتمە ئەسەبنى...

بۇلبۇلنىڭ تۇتقىغا يۇزلەنىپ ئايتقانلارى

دېدى: ئەي سەن شەكەر يەپ كۈن دېمەي تۈن،
سىرە بىلگەيمۇسەن مەندەك جىگەرخۇن؟
فاساھەتكىم ساتارسەن، بىمالاھەت،
مالاھەتسىز بولۇرمۇ ھېچ فاساھەت؟
ئەگەر ۋەيساقى، نادان قۇشمەس ئېردىڭ،
بولۇپ تۇتقۇن، قەپەسكە تۇشمەس ئېردىڭ.
ساڭا سۆز سۆزلەمەك ئۆگەتتى ئۇستاد،
ئېلىپ كۆزگۈ يۇزۇڭگە تۇتتى ئۇستاد.
ئۇشال ئايىنەدە كۆردۇڭ ئۆزۇڭنى،
بىرەۋدىن تىڭلادىڭ ئايتار سۆزۇڭنى.
چۇشەنمەستىن ۋەلي كۆزگۈ نە دەردى،
ساڭا ئەقلۇ خىرەد بىگانە ئېردى.
دەرىغا، بۇيلەكىم كۇلفەتدە قالدىڭ،
كى ئۇستاز سۆزىدىن غەفلەتدە قالدىڭ.
چىقىپ ئايىنەدىن، قەددىڭ تۇتۇپ غاز،
قەفەسىن پارچىلاپ، ئەت كۆككە پەرۋاز.
مالاھەتسىز سۆزۇڭگە بولما مەغرۇر،
ھۇنەرمەند دەپ ئۆزۇڭگە بولما مەغرۇر.
چاپانىم زەرنىگار دەپ كەتمە ئۆزدىن،
كى ئۇنداق نې لىباسلار كەچتى كۆزدىن.
جەھان ئىلمىنى ئۆگەن، بولماغىن كەم،
گەر ئىشقىڭ بولماسا، بولماس سەمەر ھەم.
ئۆزۇڭچە يولغا چۇشمەكىڭ مەلاھەت،
يېتەكچى بولسا گەر يولدا كاپالەت...

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

هكايات

ئېشىت، ئۇستازى كامىل بۇيله دەردى:
مۇرۇۋۋەت شەھرىده مەكتەب ئوقۇردى.
نەبىي تەلىم ئالىپ ئەقلۇ پائالدىن،
زەبانى هال، رەۋشۇ رايى قالدىن...
بۇنىڭ ياقىن مىسالىن كەلتۇرەي مەن،
جەۋاهىرغا بىساتىڭ تولدۇراي مەن.
بويۇر، ئاماده قىل ئۇستادى كامىل،
ۋە ئەتسۇنلەر تىنىق ئايىنه هازىر.
كەلتۇرسۇنلەر نەچچه بىر تۇتىلارنى،
شەكەرگه تويدۇرۇپ ئەۋۋەل ئۇلارنى.
ماتا ياپسۇنلار ئول ئايىنه ئۇزره،
ۋە ئۇستاد باشلاسۇن مەشقىنى سوڭره.
باقىپ قۇش كۆزگۈده كۆرگۈسى ئۆزنى،
ۋە تەكرار ئەيلەگەي هەرنەكى سۆزنى.
شۇ تەقلىد بولغاي ئول بۇررا، سۇخەندان،
مەلەك ـ ئۇستاد ئېسه، ئول تۇتى ـ ئىنسان...
سىمۇرغمۇ ياكى بۇلبۇل يا چەكاۋەك،
ئۇ قۇشلار ئىچره باردۇر تەئبى زېرەك.
بەشەر ئىچره نەبىيلەر سۆزنى دەرمىش،
بىلەمسەن، كىم ئۇلار ئۇستازى ئېرمىش...
مەلەك كەلگەي، ئۇلارغا ئۆگىتەر سۆز،
دېمه، ئايىنه ئارتىدىن يېتەر سۆز.
نەبىيگه ئۆگىتەر چۇن ئىلمۇ ئەسرار،
نەبىي ئەيلەر كېيىن ئول سۆزنى تەكرار...

هكمەت

ئۆلۇپ، تا كەچمەگەچه سوڭ نەفەستىن،
ئايا تۇتى، قۇتۇلمايسەن قەفەستىن.
چۇ سۇرەتلەر سېپىگه، قۇرغا تۇشتۇڭ،
شۇ ياڭلىغ سەن توزاقۇ تورغا تۇشتۇڭ.
ئۆل ئەمدى، لەززەتۇ تەركى شەكەر قىل،
چۇ سىمۇرغ جۇمله ئالەمدىن گۇزەر قىل.
شەكەر تەركىنى ئەتسەڭ قارچىغاۋار،
ئۇ هىندىستانى روهانىي بولۇر يار.
يوق ئېرسه، بىخىرەد، بەختى قاراسەن،
سوقۇپ بىر كىمسەدەك تۇپراق ئاراسەن.
تۇشەرسەن يەرگه چۇن بىهالۇ بىهۇش،
مىسالى بىقانات، بېشى كېسىك قۇش...

بۇلبۇلنىڭ تاۋۇسقا يۇزلەنىپ ئايتقانلارى

ئايا، سەن تونى رەنگىن، كۆزلەرى قۇۋ،
يۇزۇڭ تۇركۇ ئاياغىڭ مىسلى هىندۇ.
تەنى تونۇ لىباسلىق، جانى ئۇريان،
لەبى پۇرخەندەيۇ لېك كۆزى گىريان.
ئارىتماي سىيرەتى ئايىنەدىن زەڭ،
بېرىپسەن سۇرەتى ئايىنەگه رەڭ.
تۆمۇرنى ئەتسەلەر زەردىن زەرەندۇد،
ئۇشال رەنگى ئۇنى ئەتكەيمۇ نابۇد؟
زىرۇ زىۋەر ئاڭا ئەتمەس كىرايى،
ئاچىلغاي بالغا زەبەدىن چىرايى.
نېچۇن بۇ بىسەفا رەنگىڭ ساتارسەن،
ئاياغىڭنى ئۇلۇستىن بەركىتەرسەن؟
نوقۇل كۆز ـ كۆز ئېتىپ هۇسنۇ ئەدايىڭ،
ئاشۇ قاپ ئۇزره هەم يوقتۇر ۋەفايىڭ.
نه خۇشتۇر بولسا نامۇ بولسا نامۇس،
ئەجەبتۇر بولسا پايۇ بولسا تاۋۇس.
ئايا، قەدرىڭنى بىل، بارلىقنى تەرك ئەت،
يۇرۇپ يوقلۇق ساری، دەشتى فەنا ئەت.
قاچانكىم ئول ئاياغىڭ ياد ئېتەرسەن،
كۆڭۈلنى جىلۋەدىنمۇ شاد ئېتەرسەن؟
چۇ بۇلبۇل تاشلا ئول رەنگىن تونۇڭنى،
ۋە لاچىندەك كىيىپ ئال چىن تونۇڭنى.
نه رەنگىڭ قالغايۇ نه بالۇ نه پەر،
كى مەغرۇر بولما ئول رەنگىڭگه، ئالدار...
نه خۇش ئىززەت ئېمىشدۇر ئول، نه تەقدىر،
ئىشەنچىن ساڭا ئىزهار ئەيلەسه پىر.
نه نەپ كەلگەي، بەيان ئەت، ئەيلەگىن فاش،
كى سالسا نەقشىنى هامامغا نەققاش.
ئۇشال رەنگىڭگه مەغرۇر، تۇمتاراقسەن،
ۋە شاهى هەزرەتىڭدىن هەم يىراقسەن.
هەمه رەنگىڭ ئىله بۇنداق بىسەمەرسەن،
هەمه ئەترىڭ ئىله بىزدىن بىخەبەرسەن...

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۇرۇپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

كەل ئەمدى، شەھۋەتنى نەفسىڭنى تاشلا،
كېچىپ ئاندىن، ئۆزۈڭنى يولغا باشلا.
قويۇپ ھىرسىڭنى، رەنگىن خانەدىن كەچ،
ئاشۇنداق ئارزۇيۇ ئەفسانەدىن كەچ.
چۇ شەھۋەت رەنگىنى بىرەڭ ئېتەرسەن،
جەھاننى كۆزلەرنگە تەڭ ئېتەرسەن.
ئەگەر كۆڭلۈڭ ئۆيى ئىچتىن قارادۇر،
نە نەپ باشىڭدا گەر زەررىن كۈلاھتۇر...
چۇ زىننەت ئىچرەدۇر دۇنيايى تاۋۇس،
قارا كەيگەي ئۇنى دەپ ئەھلى نامۇس.
قۇۋانما، ئامەتىڭ گەر يۈزمۇ يۈزدۇر،
كى ياخشىيۇ يامان كۇن ئىزمۇ ئىزدۇر.
قۇۋانچ، قايغۇدا ھەم يوق جاۋىدانلىق،
ھەياتتا ياخشىلىق باردۇر، يامانلىق...

بۇلبۇلنىڭ كەلخەتكە يۈزلەنىپ ئايتقانلارى

كەل، ئەي قۇش، ناقىسۇ ئالۇدە مىنقار،
نېچۇن ئۇمرى ئەزىزدىن غەفلەتىڭ بار؟
دەرىغا، ئەيلەدىڭ ئۇمرۇڭنى بەرباد،
جەھاندا بىر نەفەس ھەم بولمادىڭ شاد.
پەرىڭدە بولسا ئېردى ئىلمۇ دانىش،
قاناتىڭدا مەگەر بولسىيدى بىنىش،
چىقاتتىڭ ئول دەرىخى جاۋىدانغا،
ئەسىر بولماستىڭ ئەسلا بۇ مەكانغا.
ئايا قۇش، ئاشىيانىڭ ئېردى ئاسمان،
سەن ئېرسەڭ، تەمتىرەپ شۇ يەردە سەرسان.
يىراق دەپ ئامەتىم، سۇسلاشماغىن، بەس،
گۆدەكلەر پەيلى چاللارغا ياراشماس.
ئۇچارسەن كۆكتە، لېيك ئازار يېگەيسەن،
كەمئازارسەن، ۋەلې مۇردار يېگەيسەن.
ئۆلەكسە ئىزدىگەيسەن يەردە يەككەش،
قىياپەڭ ئىت سىفەت قۇزغۇنغا ئوخشاش.
ئولتۇرما ئىت ئىلە، قۇزغۇننى قويغىن،
بارىپ، ئول گۇلشىنى سىمۇرغنى كۆرگىن.
دىلىڭ ھۇشيار، ئۆزۈڭ ئەبگار ئېرۇرسەن،
ئۆلەكسە خورلىقىڭدىن خار ئېرۇرسەن.
نېچۇن، ئايت، مۇردا يەپ سەن مۇنچە خاموش،
باشىڭدا تاج ئەمەس ئول ئىلمۇ دانىش؟
نېچۇن ئاشىق ئەمەسسەن لالە يۈزگە،
تىرىگلىك قايدا ئاشىقلىقتىن ئۆزگە؟
ئىچىپ مەي، مەست ئېسەڭ، ھۇشيار بولۇرسەن،
ۋە ئۇمرۇڭدىن ئۆزۈڭ بىزار بولۇرسەن...

بۇلبۇلنىڭ نەسىھەتى كەلخەتكە مەئقۇل بولغانى

مېنى بەندتىن خالاس ئەت، ئەي خىرەدمەند،
ماڭا قەھرۇ ئىتابتىن سالما سەن بەند.
پېقىرلىق دوپپىسىن كەيدۇرمە باشقا،
يېتەر، ھىرسۇ ھەۋەسنى ئايتما باشقا.
مىسال ئايتساڭ، ئۆزۈڭدىن ئەيلىگىن فاش،
مەگەر نان ئورنىغا تۇتقۇزمىغىن تاش.
تۆبەن، پەس كىمسەگە يەر ـ ئاسماندۇر،
بۇيۇكلەر قەسرىدە كۆك ئاستاندۇر.
ئېشىتكىن سىدقى دىلدىن بۇ سۆخەننى،
بۇ سۆزگە سەن پىدا ئەت جانۇ تەننى.
يېتىشسە پۇرسەتىڭ، ئىشتا سەمەردۇر،
پۇشەيمان بولماقىڭ سوڭ بىسەمەردۇر.
يورۇتقىن دىل چىراغىڭ جانى شامدىن،
ئۇسۇلى پەننى ئۇستازلاردىن ئۆگەن.
گەر ئۇستاز خىزمەتىن جاندىن قىلۇرسەن،
ئۆزۈڭ ھەم بىر كۇنى ئۇستاز بولۇرسەن...

بۇلبۇلنىڭ ھۇدھۇدقا يۈزلەنىپ ئايتقانلارى

كەل، ئەي ھۇدھۇد، ئۆزۈڭ ساھىب ھىدايەت،
ئايياندۇر ساڭا ئەسرارى ۋىلايەت.
قەباپۇشسەن، ۋەلې دەرد يوق دىلىڭدا،
كۇلاھىڭ بار، جاسارەت يوق قولۇڭدا.
يېشىپ ئات زەر تونۇڭ، رەنگىن قەبانى،
ئۇلاقتۇر باشتىن ھەم زەررىن كۇلاھنى.
كىشى بولغاي سازايى تاجدار ئول،
كى بولسا ئەسلى ـ نەسلى شەھرىيار ئول.
كىشى بولسۇن ئۇلۇسنىڭ پادىشاھى،
دىلىدا بولسا گەر نۇرى ئىلاھي.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قولىيازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

مۇرەققەئپۇشسەنۇ تاجىڭ مۇرەسسەئ،
مۇرەسسەئ تاجغا نە لايىق مۇرەققەئ؟
تەرىقى پادىشاھلىق ئەقلۇ دادتۇر،
سېنىڭ ئىلكىڭدە يالغۇز يەل، ھەۋادۇر.
ئۇچۇپ سەن ھەم تىرىگلىك شاخىغا قون،
قالۇرسەن يوقسە شۇ مەسكەندە مەھزۇن.
ئۆزۈڭدىن ئارتىمسا گەر سەندە ھىممەت،
شۇ ئاسماندىن بەلەندتۇر مەندە ھىممەت.
چېكەرمەن باغ ئارا مەن نالەيۇ زار،
سېنىڭ جايىڭ نوقۇل دەشتۇ تىكەنزار.
سۇلەيمانغا سەن ئەيلەپ بىۋەفالىق،
مېنىڭ كۆڭلۈمدە ئول خەيرۇ دۇئالىق.
ئەمىرلەر ئەمرىگە بىلمەسمۇسەن، ھاي،
خىلاف ئىش تۇتسا ئادەم، ئاخىرى ۋاي.
خارابات ئىچرە گەر، بولغاي ئېدى ئوڭ،
تۆكۈپ قانىڭنى، تۇمار ئەتسەلەر سوڭ.
ئىسكەندەر شاھ ئېدى، شاھى جەلالەت،
باشىدا تاجى ـ تىمسالى ئادالەت.
يوقات تاجىڭنى، ئول تىمسالى بىداد،
كى بىدادىڭ ئېتەر تاجىڭنى بەربات...

ھۇدھۇدنىڭ بۇلبۇلغا جاۋاب بەرگەنى

دېدى بۇلبۇلغا ھۇدھۇد: ئەي فەرىشان،
نېچۇن ئەتتىڭ ئۇلار كۆڭلىنى ۋەيران؟
ئىلىمسىزسەن، ئېتەرسەن دىننى بەرباد،
ئىلىمسىزلىكتىن ئەلگە زۇلمۇ بىداد.
يارالاپ دىلنى مۇنچە ئەيلەمە خۇن،
قازاندەك قىيناماسدىن سالما شاۋقۇن.
سەنەملەر ئىشقى چۇن گەنجى رەۋاندۇر،
گۈزەلدۇر دىلدا گەر بارى نىھاندۇر.
بار ئەمدى، ئىشق ئارا يان ياڭراتىپ ساز،
ۋەلې ھەر كىمسەگە سەن سۆزلەمە راز.
خالاس ئەت بەندى جاندىن ئۆزنى، قايتما،
ئۇشال ئەسكى ھىكايەتلەرنى ئايتما.
ھىكايەت ئايتىلىپ گەر بولسا تەكرار،
ئېشىتمەكتىن بولۇرلار بارچە بىزار.
دېيىلگەي يېڭى سۆزكىم، گۈل ئاچىلغاي،
نېچۇن ئەسكىنى تەكرار ئەيلەمەك، ھاي.
بار ئەمدى، سۆزلەگىن ئاشۇبۇ سەۋدا،
گەر ئىلمىڭ بولسا، ئەتكىن ئاشكارا.
بايان ئەت بىزگە ئول ھەر نەكى بارىڭ،
چىقىپ مەيدانغا كۆرسەت ئىقتىدارىڭ.
نېچۇن بىھۇدە سۆزنى پىشە قىلدىڭ،
نە بائىس بۇيلەكىم ئەندىشە قىلدىڭ؟
ھەدىسىم دوستۇ ياردىن داستاندۇر،
خىتاب ئۇزرە خىتابىم بوستاندۇر.
ئايا، سەن چەكمە فەرياد، ئال گېپىمنى،
يۇزۇڭدە كۆر ئۇشال ئەيۇل يەقىننى.
ئەگەر بىر نۇقتەغە ئاچسام زەبانىم،
قالۇرلار باغۇ بوستان قۇشلارى جىم.
كى ئەۋۋەل باشدا مەن تەۋھىد سورارمەن،
كېيىن ئىمان، كېيىن تەجرىد سورارمەن.
ساڭا ئەۋۋەل سۆزۈم ـ ئەسرارى زات ئول،
ۋە سوڭغى ماجەرا بولغاي سىفات ئول.
كېلىپ ئولتۇر ـ دە، باشلاپ سۆزلەگىن تا،
نېچۇك ئېزىدكە يوقتۇر تەڭۇ ھەمتا...
ئېشىتتى، قالدى بۇلبۇل لال، زەبۇن ھەم،
ۋە گۇل ئىشقىدا ئانداق سەرنىگۇن ھەم.
ئۇ ھۇدھۇد پايىغا باش قويدى ئانگاھ،
خات قىلدىم، دېدى، ئەستەغفىرۇللاھ.
دىلىمغا سالدى داغىن دەردى ھىجران،
شۇنىڭچۇن سۆزلەدىم ئاچچىق، فەرىشان...
پەيەمبەرگە دېدى: ئەرزىمنى ئايتاي،
ئىجازەت ئەيلەسەڭ، يارىمغا قايتاي.
بۇ ھىجران دەردىن ئايتىشقا زەبان يوق،
چۇنان بولدۇمكى، گويا مەندە جان يوق.
ئېتەلمەس ساڭا بۇ دىۋانە خىزمەت،
ئادا ئەتمىش ئۇنى دەردى مۇھەببەت...
سۇلەيمان دېدى چۇن ئەيلەپ تەبەسسۇم،
كى ھالىڭ بىزگە باشتىن ئېردى مەلۇم.
دېدى قۇشلارغا: يۇرسۇن ئىشقىدا ئول،
سەبر يوق سىزدە گەر سۆز ئايتسا بۇلبۇل...
چۇ بۇلبۇل تەرك ئېتىپ قەسرى سۇلەيمان،
رەۋانە بولدى ئول سۇيى گۇلىستان.

www.ewlat.org
www.uyghurkitap.com
ئۇيغۇرچە ئىلمىي ماقالە، قەدىمىي ئەسەر ۋە قوليازمىلار ئامبىرى
ئەۋلاد گۈرۈپپىسى
ئۇيغۇر كىتاب توری

ۋە يار ۋەسلىگە بولدى مۇنچە مەسرۇر،
قىيىندۇر سۆزلەمەك، ئەتمەك تەسەۋۋۇر.
ۋە «بۇلبۇلنامە» ھەم پىتتى بەتەۋفىق،
ئۇنى ھەق ئەھلى ئەتكەي بارى تەھقىق.
ئايا ئەتتار، چۇ ئىشق ئەھلىگە جانسەن،
دىلىڭ ئاگاھ، ئاتايى غەيبدانسەن.
خۇداۋەندا، ئۆزۈڭ مەئبۇدۇ يەزدان،
ئېشىتكۇچى، كۆرگۈچى، فەردۇ رەھمان.
كەچۈرگىن شۇ گۇناھى جۇملە ئالەم،
كەچۈر مەندەك زەئىفۇ خەستىنى ھەم.
بەسىي سۆز سۆزلەدىم، ئايىتتىم ھىكايەت،
ھىكايەت سوڭىغا يەتتى نىھايەت..

خاتىمە

بۇ جان شەرھىنى گەر ئىدراك ئېتەرسەن،
قەدەملەپ، يەتتە ئاسمانغا يېتەرسەن.
يوق ئېرسە، سۆزلەدىم ھەرنەكى ئەسرار،
چۇ ئاخشام ئالدىدا ئول بويى گۈلزار.
نە نەپ ھەر كىمسەگە ئايىنە تۇتماق،
كۆزى كور كىمسەگە ئايىنە تۇتماق؟
ئۆزۈڭ شەھباز ئېرۇرسەن، قەھرۇ شەھۋەت
ئارا تۇتقۇن ئېرۇرلەر ئەھلى غەفلەت.

ئۆزۈڭ سوزغىن ئۇلارغا ئەمدى قولنى،
ۋە كۆرسەتكىن ئۇلارغا توغرا يولنى...

مۇناجات

خۇداۋەندا، ئۆزۈڭ دانايى ئالەم،
مۇسەللەم، ساڭا ئالەم، جۇملە جان ھەم.
نە ئالەم ئېردى، نە زەررات ئالەم،
نە گىيتى ئېردى، نە ئىبلىس، نە ئادەم.
ئەجەب ئىش ئەيلەگەن پەرۋەردىگارسەن،
بوياقسىز، بىقەلەم سۇرەتنىگارسەن.
گىلى ئالەمنى ئۆز ئىلكىڭ ئىلە قاردىڭ،
يازىپ ھەر كىمگە بىر قىسمەت يىبارىدىڭ.
بىرەۋنىڭ يەتكۈزۈپسەن كۆككە باشىن،
بىرەۋنىڭ سەل ئېتىپسەن كۆزدە ياشىن.
گۇنەھىم ھەر نېچۈك ساندىن زىيادە،
ۋە لېكىن رەھمەتىڭ ئاندىن زىيادە.
كەچۈر ئەتتار گۇناھىن، ئەي خۇداۋەندە،
ئۇنىڭ جانىنى ئاسرا غەفلەتىڭدىن.
ھەكىمدۇرسەن، ئەلىمدۇرسەن، قەدىمسەن،
غەفۇردۇرسەن، شۇكۇردۇرسەن، ھەلىمسەن.
كۇتەرلەر رەھمەتىڭنى جۇملە ئالەم،
خۇدادۇرسەنكى، رەززاقۇ مۇكەررەم..

(ئۆزبېكىستان «تەمەددۇن» نەشرىياتى 2012 ـ يىلى نەشر قىلغان «ئەسرارنامە» ناملىق كىتابتىن ئېلىندى)
(نەشرگە تەييارلىغۇچى پەيزاۋات ناھىيە ئىتتىپاق 1 ـ ئولتۇراق رايونىدا)